

FUNKCE LESA

Lesy jsou přírodní systémy řídicí se přírodními zákony, zároveň jsou však specifickým přírodním zdrojem, který člověk využívá k plnění vlastních potřeb. Některé funkce lesa jsou realizovány na základě objednávky člověka (produkční funkce), jiné existují bez ohledu na jeho potřeby, působí na své okolí samotnou existencí lesa (mimoprodukční funkce). Mezi produkční funkce nepatří jen produkce dřeva, ale například i možnost sběru lesních plodů. Mezi mimoprodukční funkce patří vodoochranná, klimatická, půdoochranná, zdravotní a hygienická nebo rekreační funkce.

PRODUKČNÍ FUNKCE

Lesy byly původně člověkem vnímány jako nebezpečí, protože mnoho dravé zvěře v lese přímo ohrožovalo životy lidí. Později se pohled na lesy změnil, stal se z nich zdánlivě nekonečný zdroj místní suroviny s velmi širokým využitím. V současné době velmi rozvinutého dřevozpracujícího průmyslu je nutné si uvědomit, že les je sice zdrojem zdravých produktů, a to nejenom dřeva. Produkční funkce lesa se však neomezuje pouze na dřevo, ale do možné produkce je nutné započítat také lesní plody, houby, dřívě i klet nebo hrabanku. Jsou popsány případy, kdy produkce borůvek je za dobu obnovy lesního porostu vyšší než tržba za pokácené dřevo. Dřevo je ekologický materiál a zároveň obnovitelný zdroj energie. Dřevo neodmyslitelně patří do našeho života, je jeho běžnou součástí. Nenahraditelnou funkci má ve stavebnictví a mnoha dalších oborech.

KLIMATICKÁ FUNKCE

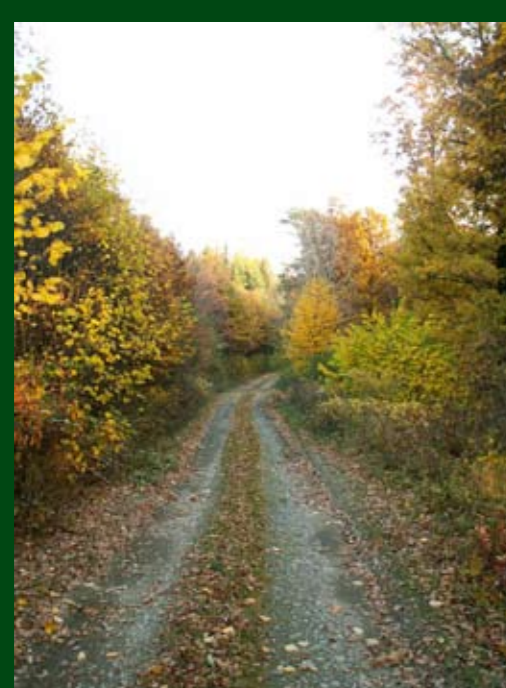
Les má významný vliv na venkovní teplotu, rozdíl teplot mezi lesem a loukou může činit až 4 °C. Absorbuje více světla a méně jej odráží do ovzduší. Snižuje rychlost větru, a to nejen uvnitř porostů, ale i na krajích porostů, kdy na okrajích se tento jev projevuje na návětrné straně do vzdálenosti 5 – 10 výšek stromu, na závětrné straně dokonce do vzdálenosti 20 – 25 výšek stromů. Významným klimatickým faktorem je zadržování prашných částic, podle druhové skladby 1 ha lesního porostu zadrží ročně 30 – 70 tun prachových částic.

VODOOCHRANĀ FUNKCE

Lesní porosty a lesní půdy umožňují velmi dobré zasakování vody do půdy a hromadění této vody ve svrchní části půdy a v půdě, tím zadržují vodu a výrazně omezují odtok vody po povrchu. Odtok vody z lesních porostů je tedy vyrovnanější. V době působení povodňových srážek zadržují vodu, která odtéká později, nemá tedy takový vliv na zvyšování stavů vody v tocích při přivalech a následných povodních. V jarním období prodlužují dobu tání sněhu, tím umožňují lepší zasakování. Dále zabraňují vysychání půdy, oproti zemědělským půdám až o 200 %.

PŮDOOCHRANĀ FUNKCE

Lesní porosty zabraňují především erozi. Eroze je činnost vody, větru a ledu, která spočívá v rozrušování, odnosu a přemístování půdní hmoty do jiných poloh. Může vznikat vodou tekoucí po povrchu a to jak po intenzivní srážce, tak v trvale tekoucích tocích, nebo v rovinnatých oblastech odnášením půdních částic z polí anebo například v horách přemístěním půdy při lavinách. Lesní porosty jsou schopny těmto jevům svou přítomností zabránit nebo je výrazně omezit. Mezi nejúčinnější dřeviny patří ty s hlubokým a intenzivním zakořeněním, s pařezovou a kořenovou výmrladností a s dobrou tvorbou humusu – javor, habr, lípa.

BUK LESNÍ *Fagus sylvatica* L.

Jak jej poznáme?

Buk lesní je slatný opadavý listnatý strom s hladkou šedou borkou (kúrou). Můžete si jej splést s habrem, který má také hladkou šedou kúru, ale jiné listy i pupeny. Buk má listy celokrajné, kdežto habr dvojité pilovité. Odlišné jsou také pupeny, buk je má špičaté a výrazně dlouze větvenovité, délky až 2 cm, kdežto pupeny habru jsou nejvíce 1 cm dlouhé, vejčité kuželovité. Plodem je nažka tvořená dřevnatou ostnitou číškou, která skrývá olejnatou bukvici.

Kde roste?

Buk je naším nejvýznamnějším listnatým stromem. Roste od nížin do hor, ale přirozeně bukové lesy vytvářel ve vrchovinách mezi 450 – 800 m n. m. Dokud se nezačal masově vysazovat smrk, rostly bukové nebo smíšené lesy ve všech našich pohorích s výjimkou nejvyšších poloh Jeseníků, Krkonoš a Šumavy, kde teprve začínalo království smrků.

K čemu se nám hodí?

Dřevo buku je tvrdé, těžké a pevné, ale málo trvanlivé a pružné. Používá se hlavně v nábytkářství k výrobě ohýbaného nábytku a dých. Vyrábějí se z něj překližky, vlysy a parkety, hračky.

Dříve se používal hodně k výrobě železničních pražců nebo dřevěného uhlí. Suché bukové dřevo je velmi vyhovné a je proto výborným palivem. Dřevo buku se dobře moří a leští, proto bývá používáno jako náhražka tropických tvrdých dřev.

Ve venkovských domácnostech se z bukového dřeva dřívě za dlouhých zim vyrábělo doslova „všechno možné“, dokud nebyl nahrazen plasty a průmyslovou výrobou.

Zajímavosti

Bukové dřevo přispělo k zpřístupnění ohromných zásob dřívě ve východních Karpatech. Protože se dobře impregnuje a je tvrdé, dělaly se z buku pražce pro tisíce kilometrů lesních železnic pro svážení dřeva. Pražce z karpatských bukových pralesů se vyvážely do celé Evropy a mnohde se teprve v posledních desetiletích vyměňovaly za ocelové nebo železobetonové.

V bukových lesích se tvoří silná vrstva opadaného listí, protože suché listy se špatně rozkládají. V parcích se pěstují kultivary – časté jsou červenolisté buky (jeden krásný je například v Krnově v parčíku u kina). Vzácně se můžeme setkat s převislým bukem či bukem „stříhanolistým“.

Dostatečná příměs buku je důležitá hlavně v jehličnatých lesích. Buky lépe odolávají větru a zlepšují půdu. Protože hluboko zakořeňují, nejsou tak citlivé na časté průsušky jako smrk.

Staré buky vytvářejí často bizarní kmeny. Kdysi rostly na hranicích pozemků, na důležitých křižovatkách, bývaly "rodovými" stromy. Tento buk roste při bývalé poutní cestě z Města Albrechtic na Poutní horu nad Českou Vsí, kde kdysi stával klášter.

Buk ve smrkovém lese.

Bukový les na jaře (prales Mionší v Beskydech)

Nejstarší buk v okolí - "Buk Marie Terezie" v Janově. Památný strom, torzo.

ZDRAVOTNÍ A HYGIENICKÁ FUNKCE

Les a jeho prostředí významně ovlivňuje klima, filtruje ovzduší, filtruje vody, detoxikuje prostředí, v obydlených oblastech působí protihlukové. Má blahodárný vliv na psychickou relaxaci.

REKREAČNÍ FUNKCE

Existence lesního porostu přirozeně zabezpečuje možnost rekreačního využití. Les využíváme především na procházky, k rekreačnímu sportování nebo např. k výkonu myslivosti, rybaření nebo sběru plodů. Intenzivně využívané jsou příměstské lesy, mnohdy mají charakter lesoparku nebo parku, a lesy v chatových a rekreačních oblastech. Atraktivitu těchto lesů určuje porostní struktura (druhová, věková nebo prostorová skladba) a její účinky, ale hlavně přístupnost a rekreační vybavenost. Významným legislativním krokem k zajištění možnosti rekreačního využití našich lesů je zakotvení práva vstupovat do lesa v lesním zákoně (§ 19 zákona č. 289/1995 Sb. lesní zákon).

